

СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК ОСНОВА ІНТЕГРАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА КОРПОРАТИВНИХ ІННОВАЦІЙ

Л. В. Головань

кандидат сільськогосподарських наук, доцент

Державний біотехнологічний університет (м. Харків, Україна)

e-mail: GolovanLarisa14@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7630-3222>

І. В. Клименко

кандидат сільськогосподарських наук

Державний біотехнологічний університет (м. Харків, Україна)

e-mail: klymenkoigor1984@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3014-1694>

Ю. Ю. Чуприна

доктор філософії з екології, доцент

Державний біотехнологічний університет (м. Харків, Україна)

e-mail: 380507057016@btu.kharkov.ua; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0294-131X>

О. В. Коляда

кандидат сільськогосподарських наук, доцент

Державний біотехнологічний університет (м. Харків, Україна)

e-mail: olyakolyadapovh@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3727-5492>

У статті досліджено стратегії сталого розвитку як ключову основу інтеграції екологічної відповідальності й корпоративних інновацій у діяльність сучасних підприємств в умовах трансформації глобальної економіки та посилення екологічних викликів. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю переходу бізнесу до моделей функціонування, орієнтованих на принципи “зеленої” економіки, ресурсоефективності та довгострокової конкурентоспроможності. Методологічною основою дослідження є сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, зокрема аналіз і синтез, системний і структурно-функціональний підходи, порівняльний аналіз, узагальнення наукових джерел, а також логіко-аналітичні методи. У результаті проведеного аналізу встановлено, що комплексна інтеграція екологічної відповідальності та корпоративних інновацій у стратегії сталого розвитку підприємств забезпечує системне підвищення ефективності використання ресурсів, зокрема матеріальних, енергетичних і фінансових, а також сприяє оптимізації виробничих процесів і зниженню операційних витрат. Водночас упровадження “зелених” інновацій сприяє зростанню інвестиційної привабливості компаній, формуванню довгострокових конкурентних переваг і зміцненню корпоративного капіталу. Доведено, що інтеграція екологічних ініціатив позитивно впливає на соціальний аспект діяльності підприємств, зокрема підвищує залученість і лояльність персоналу, сприяє формуванню позитивного іміджу компанії серед споживачів і стейкхолдерів, а також стимулює активну взаємодію з громадськими й регуляторними структурами. Методичний підхід до оцінювання ефективності інтеграції екологічної відповідальності та корпоративних інновацій дає змогу кількісно визначати вплив “зелених” практик на економічні, соціальні та екологічні показники підприємств, що робить його придатним для використання в процесах стратегічного планування, управління корпоративними ресурсами й прийняття рішень щодо розвитку інноваційних екологічних проектів. Такий підхід створює підґрунтя для формування системно збалансованих корпоративних стратегій, які поєднують економічну ефективність із принципами сталого розвитку та “зеленої” економіки.

Ключові слова: “зелена” економіка, “зелені” інновації, корпоративна соціальна відповідальність (CSR), ESG-підходи, екологічний менеджмент, стратегічне управління.

ВСТУП

У сучасних умовах глобалізаційних процесів, швидкого технологічного розвитку та інтенсифікації виробничої діяльності питання сталого розвитку підприємств набуває особли-

вого значення. Сталий розвиток розглядають як комплексну стратегію, що поєднує економічну ефективність із соціальною відповідальністю та екологічною безпекою [1]. Проблема інтеграції екологічної відповідальності в корпоративні

стратегії стала предметом активного дослідження у світовій науковій літературі, оскільки ефективне управління екологічними ризиками не лише зменшує негативний вплив на довкілля, а й забезпечує додаткову конкурентну перевагу для підприємств через упровадження інноваційних бізнес-моделей і “зелених” технологій [1].

Сучасні дослідження свідчать про прямий зв'язок між екологічною відповідальністю та стратегічним розвитком підприємств. Наприклад, у роботі Т. Т. Le підкреслено, що сталий розвиток не може бути досягнутий без інтеграції екологічних принципів у корпоративне управління та стратегічне планування [2]. Х. Ао, Т. S. Ong і В. Н. Teh відзначають, що, попри широке впровадження концепцій сталого розвитку, більшість підприємств не мають системного підходу до поєднання екологічної відповідальності та корпоративних інновацій, що обмежує ефективність таких стратегій [3].

Водночас глобальні економічні тенденції, зростання вимог до екологічної прозорості та вплив міжнародних стандартів (ISO 14001, GRI, ESG) зумовлюють необхідність переходу підприємств до більш інтегрованих моделей управління, у яких екологічна відповідальність стає частиною стратегічної політики. Незважаючи на це, у науковій літературі недостатньо досліджено конкретні механізми інтеграції екологічної відповідальності з корпоративними інноваціями, особливо в контексті досягнення довгострокової стійкості та конкурентоспроможності підприємств різних секторів економіки.

Окремі аспекти, які залишаються невирішеними, охоплюють підходи, що поєднують стратегічне планування та екологічні інновації, методи оцінки ефективності “зелених” інновацій у стратегічних рішеннях, а також вплив корпоративної екологічної відповідальності на соціальні й економічні результати діяльності підприємств.

Отже, наукова проблема полягає у визначенні принципів і механізмів інтеграції екологічної відповідальності та корпоративних інновацій у стратегії сталого розвитку підприємств, що дає змогу досягти збалансованого поєднання економічних, соціальних та екологічних результатів, забезпечуючи їхню довгострокову конкурентоспроможність.

Мета дослідження — виявити ключові підходи до інтеграції екологічної відповідальності в стратегії сталого розвитку, охарактеризувати основні механізми та інструменти корпоративних “зелених” інновацій, а також з'ясувати роль інтеграції в забезпеченні довгострокової конкурентоспроможності підприємств.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Упродовж останніх років у світовій науковій літературі спостерігається значне зростання зацікавленості в проблематиці екологічної відповідальності підприємств та її взаємозв'язку з корпоративними інноваціями в межах стратегії сталого розвитку [4–6]. Аналіз публікацій останніх п'яти років демонструє, що глобальні дослідницькі тенденції дедалі більше акцентують увагу на комплексному розгляді інтегральних показників сучасної корпоративної політики.

Зокрема, у провідних міжнародних виданнях дедалі частіше трапляються дослідження, присвячені впливу корпоративної соціальної та екологічної відповідальності на розвиток “зелених” технологій та інновацій [7; 8]. Так, проведений аналіз узагальнив дані кількох десятків емпіричних досліджень і виявив стійкий позитивний зв'язок між практиками соціальної відповідальності та рівнем запровадження “зелених” інновацій у різних секторах економіки, незалежно від галузевих особливостей [9]. Інші міжнародні дослідження підтверджують, що діяльність із упровадження екологічної відповідальності опосередковано впливає на соціальну результативність підприємств через посередництво “зелених” інновацій і корпоративного іміджу [10].

У контексті теоретичного осмислення ролі корпоративної відповідальності за умов упровадження концепції сталого розвитку бізнесу окремі праці науковців показують, що стратегічні підходи до “зеленої” трансформації підприємств посилюють їхню інноваційну спроможність і соціально-економічні показники, зокрема у виробничому секторі [8; 11; 12]. Інше дослідження зосереджує увагу на нелінійних моделях впливу екологічної відповідальності на технологічні інновації, що вказує на складність і неоднорідність цього взаємозв'язку [9].

Деякі міжнародні публікації вказують на важливу роль зацікавлених сторін у реалізації стратегії сталого розвитку через механізми CSR та “зелені” технології. Так, дослідження М. А. Mithani підкреслює, що активна взаємодія з різними групами стейкхолдерів посилює вплив CSR-ініціатив на технологічні інновації та загальні результати сталого розвитку [10].

Вітчизняні наукові роботи останніх років також значною мірою зосереджені на питаннях соціально-екологічної відповідальності та запровадження концепції сталого розвитку бізнесу. Аналіз сучасних аспектів корпоративної соціальної відповідальності засвідчує її важливість для міжсекторального економічного зростання, поліпшення інвестиційного кліма-

ту та конкурентоспроможності підприємств у міжнародному середовищі [4]. Інша вітчизняна публікація наголошує на необхідності імплементації стратегій соціальної відповідальності в корпоративні моделі функціонування в умовах глобальної трансформації економіки [1].

Українські дослідники спрямовують свої дослідження на вивчення економічних переваг, які виникають під час упровадження механізмів управління сталим розвитком на підприємствах. Ці механізми охоплюють питання управління сталим розвитком, у тому числі його екологічну складову та формування нових стратегій розвитку підприємства. Дослідження ефективності екологічних інновацій у різних галузях в Україні, зокрема в готельному секторі, демонструє практичне значення “зелених” технологій для підвищення екологічної відповідальності та конкурентних позицій підприємств на ринку.

Водночас, незважаючи на значну кількість досліджень, залишається низка невирішених питань. Зокрема, у науковій літературі недостатньо розроблено кількісні моделі оцінювання ефективності стратегій інтеграції екологічної відповідальності та корпоративних інновацій, особливо в контексті малих і середніх підприємств; недостатньо узагальнено міжнародний досвід адаптації цих моделей до вітчизняних реалій; відсутні комплексні емпіричні дослідження, що охоплюють різні галузі економіки й забезпечують порівняльний аналіз.

Отже, сучасний науковий дискурс підтверджує актуальність і мультидисциплінарність проблеми, що потребує подальшого аналізу як теоретичних моделей, так і практичних рекомендацій щодо реалізації стратегій сталого розвитку в умовах глобальних екологічних та економічних викликів.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Теоретичною та методологічною основою дослідження є загальнотеоретичні методи наукового пізнання, сучасні концепції управління підприємствами, фундаментальні положення економіки природокористування і сталого розвитку, а також праці вітчизняних і зарубіжних авторів з питань корпоративної соціальної відповідальності, “зелених” інновацій та стратегій сталого розвитку [13].

Дослідження базується на загальнонаукових методах пізнання, що дають змогу комплексно оцінити взаємозв'язок між стратегічними підходами сталого розвитку й екологічною відповідальністю підприємств. Зокрема, використовували такі методи: порівняльний аналіз — для систематизації наявних теоретичних концепцій корпоративної соціальної та екологічної відпо-

відальності, а також для ідентифікації основних чинників формування “зелених” інновацій у бізнес-практиках; аналіз — для зіставлення міжнародних і вітчизняних моделей інтеграції екологічної відповідальності в стратегії сталого розвитку підприємств, включно з практиками ESG, ISO 14001 та GRI [6]; метод прогнозування — для оцінки потенційного впливу стратегій сталого розвитку на інноваційну активність підприємств та екологічні показники, із використанням публікацій міжнародних організацій [4; 8]; метод наукового узагальнення — для дослідження практичних прикладів реалізації стратегій сталого розвитку на підприємствах різних галузей і для формування рекомендацій щодо оптимізації інтеграційних підходів [5; 11].

Такий підхід забезпечив системне і багатовимірне дослідження проблеми, що поєднує теоретичний аналіз і практичну оцінку реалізації корпоративних стратегій сталого розвитку з урахуванням екологічного та економічного контексту.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Ступінь усвідомлення підприємствами значення екологічної відповідальності та її інтеграції в корпоративні стратегії сталого розвитку безпосередньо визначає ефективність управлінських рішень, здатність організацій упроваджувати інноваційні “зелені” практики та оптимізувати використання ресурсів. В умовах глобальної економічної трансформації, зростання екологічних ризиків і посилення регуляторних вимог екологічна відповідальність стає не лише елементом іміджу підприємства, а й стратегічним інструментом забезпечення довгострокової конкурентоспроможності. Компанії, які системно інтегрують екологічні ініціативи в корпоративну стратегію розвитку підприємства, демонструють підвищену адаптивність до змін зовнішнього середовища, здатність до швидкого впровадження інновацій і збільшення ефективності ресурсовикористання, що, своєю чергою, сприяє підвищенню фінансових і соціальних показників [6].

На сьогодні в науковій літературі існує відчутний прогрес у вивченні впливу стратегічних рішень на розвиток екологічної відповідальності підприємств, проте більшість досліджень залишаються фрагментарними і зосереджені на окремих аспектах. Зокрема, не завжди достатньо враховують комплексну взаємодію між корпоративними інноваціями, екологічними ініціативами та економічними показниками діяльності підприємств. Більшість робіт фокусуються або на фінансовій результатив-

ності, або на екологічних ефектах, залишаючи поза увагою взаємозв'язки між ними, що є критичним для розробки системних стратегій сталого розвитку [13].

Практична реалізація “зеленої” трансформації в різних галузях економіки демонструє значні розбіжності, які зумовлені не лише галузевими й технологічними особливостями, а й рівнем розвитку корпоративної культури, наявністю фінансових ресурсів і ступенем регуляторного впливу. Це підкреслює необхідність системного підходу до оцінки ефективності інтеграції екологічної відповідальності, що передбачає одночасне врахування стратегічних, організаційних, фінансових та екологічних аспектів. Такий підхід дає змогу не лише виявити ключові чинники успіху запровадження “зелених” інновацій, а й розробити науково обґрунтовані рекомендації для формування корпоративних стратегій сталого розвитку, які забезпечують баланс між економічними, соціальними та екологічними цілями організацій.

Дослідження засвідчило, що корпоративна екологічна відповідальність є одним із ключових факторів стимулювання впровадження “зелених” інновацій. Виявлено, що підприємства, які системно інтегрують екологічні цілі у свої стратегії, демонструють підвищену здатність до інноваційної діяльності та більш активне впровадження ресурсоефективних технологій. Це підтверджує закономірність, що екологічна відповідальність не лише зменшує негативний вплив на навколишнє середовище, а й створює сприятливі умови для розвитку технологічних та організаційних інновацій. Зокрема, підприємства, які впроваджують програми корпоративної соціальної відповідальності (CSR), частіше реалізують екологічні інновації, що підвищує їхню конкурентоспроможність і рівень довіри з боку стейкхолдерів [3].

Так, економічні ефекти впровадження стратегій сталого розвитку та корпоративної екологічної відповідальності проявляються в багатьох аспектах функціонування підприємств. По-перше, спостерігається зростання ефективності використання ресурсів, що забезпечується завдяки оптимізації виробничих процесів, упровадженню енерго- та матеріалозберігаючих технологій, а також скороченню втрат сировини й палива. По-друге, інтеграція “зелених” інновацій сприяє зниженню операційних витрат, зокрема витрат на енергію, воду та утилізацію відходів, що позитивно позначається на фінансових показниках підприємства. По-третє, стратегічне дотримання принципів сталого розвитку підвищує інвестиційну привабливість компанії, оскільки інвестори й фінансові установи дедалі частіше враховують ESG-критерії при оціню-

ванні ризиків, що дає змогу залучати додаткові фінансові ресурси для розвитку бізнесу [14].

Соціальні ефекти впровадження корпоративної екологічної відповідальності проявляються у формуванні стійких взаємовідносин із зацікавленими сторонами, а також у підвищенні соціальної відповідальності бізнесу. Зокрема, підвищується лояльність співробітників, оскільки участь у “зелених” програмах та ініціативах покращує робочі умови й корпоративну культуру. Аналогічно, зростає довіра та прихильність споживачів, які віддають перевагу компаніям із відповідальним ставленням до довкілля. Важливим аспектом є також активізація взаємодії зі стейкхолдерами, зокрема з державними органами, територіальними громадами та партнерами, що сприяє більш прозорому процесу ухвалення рішень, поліпшенню корпоративного іміджу та зміцненню репутаційних позицій на ринку [2].

Екологічні ефекти безпосередньо пов'язані зі зниженням негативного впливу підприємств на навколишнє середовище. До ключових результатів належить, по-перше, зменшення викидів шкідливих речовин, включно з парниковими газами й токсичними сполуками, що відбувається завдяки модернізації обладнання та впровадженню екологічно чистих технологій. По-друге, упровадження ресурсозберігаючих технологій дає змогу більш ефективно використовувати енергетичні й матеріальні ресурси, мінімізуючи відходи та скорочуючи навантаження на природні екосистеми. Крім того, розвиток “зеленої” інфраструктури підприємства — наприклад, систем управління відходами, очищення стічних вод, використання відновлюваних джерел енергії та “екологічних” будівельних рішень — сприяє формуванню стійкої й відповідальної моделі корпоративного управління, що відповідає принципам сталого розвитку [13].

Загалом економічні, соціальні й екологічні ефекти утворюють синергію зв'язків, яка підвищує загальну стійкість і конкурентоспроможність підприємства. Інтеграція цих ефектів у стратегічне планування дає змогу формувати системну модель корпоративної діяльності, що забезпечує одночасне досягнення фінансових результатів і довгострокового екологічного й соціального ефектів.

Дослідження також виявило особливості застосування різних інструментів управління сталим розвитком у різних секторах економіки. Так, інструменти корпоративної соціальної відповідальності (CSR) активно використовують у сфері виробництва та послуг, де вони виконують комплексну функцію стратегічного управління корпоративною культурою та комунікації з громадськістю. Упровадження CSR-

програм дає змогу підприємствам формувати цінності, орієнтовані на сталий розвиток, підвищувати мотивацію та залученість персоналу, а також створювати прозору систему взаємодії зі стейкхолдерами. Крім того, CSR-ініціативи сприяють розширенню соціальних партнерств і підвищенню рівня довіри споживачів, що безпосередньо впливає на репутацію компанії та її конкурентні позиції на ринку [6]. У виробничому секторі CSR-програми часто охоплюють екологічні практики, зокрема, такі як зменшення обсягів відходів, енергоефективні заходи, що дає змогу поєднувати соціальні й екологічні результати.

ESG-підходи (екологічні, соціальні й управлінські критерії) знайшли найбільше застосування у фінансовому секторі, а також у діяльності великих корпорацій, які оперують на міжнародних ринках. ESG-критерії дають змогу системно оцінювати ефективність діяльності компаній за трьома взаємопов'язаними напрямками, що забезпечує комплексний підхід до управління ризиками та ресурсами. В умовах посиленої уваги інвесторів до компаній, які демонструють високий ESG-рейтинг, останні отримують доступ до більш вигідного фінансування та кращих умов страхування, підвищують свою інвестиційну привабливість. Крім того, застосування ESG-інструментів стимулює впровадження інноваційних екологічних рішень, ефективних соціальних програм і вдосконалення систем корпоративного управління, що підвищує загальну стійкість організацій [12]. Стандарти ISO 14001 здебільшого впроваджуються на промислових підприємствах і є формалізованим інструментом екологічного управління. Вони дають змогу компаніям систематизувати екологічну політику, оптимізувати виробничі процеси та забезпечити відповідність міжнародним вимогам у сфері охорони навколишнього середовища. ISO 14001 сприяє впровадженню механізмів моніторингу та контролю за використанням енергетичних і матеріальних ресурсів, зниженням обсягів відходів і шкідливих викидів, а також забезпечує постійне поліпшення екологічних показників підприємства. У підсумку стандартизація процесів за ISO 14001 не лише підвищує ефективність екологічного менеджменту, а й створює системні передумови для інтеграції “зелених” інновацій у виробничі та управлінські практики [1]. Застосування CSR, ESG і ISO 14001 має синергійний ефект: соціальні та екологічні ініціативи сприяють економічній ефективності, поліпшують корпоративний імідж і стимулюють упровадження інновацій, що разом формує стійку й конкурентоспроможну модель корпоративного розвитку в умовах “зеленої” економіки.

Виявлено тісний взаємозв'язок між зовнішніми чинниками та внутрішніми корпоративними рішеннями щодо “зеленої” трансформації. Зовнішні чинники охоплюють регуляторні вимоги держави, екологічні стандарти, очікування інвесторів і вимоги суспільства щодо прозорості та соціальної відповідальності. Підприємства, які активно реагують на ці фактори, інтегрують екологічні й соціальні критерії у свої стратегії, що стимулює розвиток інноваційних технологій та ефективних управлінських практик. Наприклад, посилення вимог ESG або введення нових екологічних стандартів часто сприяє впровадженню енергоефективних технологій, модернізації виробничих процесів та оптимізацію управління відходами.

Внутрішні корпоративні рішення, своєю чергою, визначають ступінь реалізації потенціалу “зеленої” трансформації. До таких рішень належать: визначення екологічних пріоритетів, інвестування в “зелені” технології, розвиток корпоративної культури сталого розвитку та формування мотиваційних механізмів для персоналу. Поєднання внутрішніх ініціатив із реагуванням на зовнішні стимули створює синергетичний ефект, який підвищує здатність підприємства до інновацій, поліпшує показники екологічної відповідальності та сприяє зміцненню конкурентних позицій на ринку.

Для комплексного розуміння ефективності інтеграції екологічної відповідальності в стратегії сталого розвитку проведено порівняльний аналіз підприємств різних галузей і регіональної локалізації. Результати свідчать, що ступінь упровадження “зелених” інновацій та екологічних ініціатив значною мірою залежить від специфіки галузі й ресурсного потенціалу організацій. Зокрема, промислові підприємства демонструють високий рівень формалізації екологічних процесів завдяки впровадженню стандартів ISO 14001 та інтегрованих систем управління охороною навколишнього середовища, що дає їм змогу системно планувати, контролювати й оптимізувати екологічні показники виробництва. Упровадження таких стандартів забезпечує структуровану організацію екологічної діяльності, формалізацію процедур моніторингу викидів, утилізації відходів і використання енергетичних та матеріальних ресурсів. У підсумку підприємства досягають помітних економічних ефектів: скорочуються операційні витрати на енергоспоживання і сировину, зменшуються витрати на утилізацію та очищення відходів, підвищується продуктивність виробничих процесів, що безпосередньо впливає на фінансову стійкість і конкурентоспроможність компанії. Екологічні результати також є суттєвими. Зокрема, упровадження ресурсозберігаючих й енергоефек-

тивних технологій сприяє зниженню обсягів шкідливих викидів в атмосферу, скороченню водоспоживання та зменшенню екологічного навантаження на локальні екосистеми. Крім того, використання сучасних систем управління дає змогу формувати “зелену” інфраструктуру підприємства, зокрема системи очищення стічних вод, утилізації промислових відходів і застосування відновлюваних джерел енергії.

Водночас соціальні ефекти на промислових підприємствах проявляються менш інтенсивно порівняно з підприємствами сфери послуг. Залученість персоналу до екологічних програм часто є обмеженою через вузьку орієнтацію на технічні й виробничі процеси, а комунікація зі стейкхолдерами та громадськістю формується переважно у формалізованих рамках внутрішніх політик і звітності. Це створює певну диспропорцію між високими економічними й екологічними результатами та порівняно низьким рівнем соціальних ефектів, що відображає необхідність комплексного підходу, який би поєднував управління екологічною складовою з активною соціальною взаємодією та розвитком корпоративної культури сталого розвитку.

Отже, промислові підприємства досягають значних вигод в економічній та екологічній площинах, але для повноцінного інтегрування принципів сталого розвитку необхідне посилення соціальних компонентів корпоративної стратегії, що дасть змогу забезпечити синергію економічних, екологічних і соціальних ефектів і підвищити загальну стійкість організації.

У сфері послуг і фінансів інтеграція ESG-критеріїв і CSR-програм демонструє високу ефективність у формуванні корпоративної репутації, зміцненні довіри клієнтів і підвищенні їхньої лояльності. Упровадження таких стратегій дає змогу підприємствам системно оцінювати та контролювати свої екологічні, соціальні й управлінські практики, що забезпечує прозорість їхньої діяльності та підвищує рівень довіри з боку стейкхолдерів. У цих секторах соціальні ефекти набувають особливої значущості, адже імідж компанії та її відповідальність перед суспільством безпосередньо впливають на рішення споживачів щодо вибору послуг і продуктів.

Економічні вигоди інтеграції ESG і CSR проявляються багаторівнево. По-перше, підприємства оптимізують внутрішні ресурси, зокрема енергію, матеріали та операційні витрати, що сприяє підвищенню фінансової ефективності. По-друге, стратегічна орієнтація на сталий розвиток і прозорість у звітності підвищує інвестиційну привабливість компаній: інвестори, оцінюючи ризики та потенціал доходності, дедалі частіше враховують екологічні й соціальні

показники поряд із фінансовими. По-третє, ESG і CSR сприяють розширенню клієнтської бази та утриманню лояльних клієнтів, що створює прямий зв'язок між екологічною відповідальністю й фінансовими результатами компанії, підвищуючи її конкурентні позиції на ринку.

Водночас промислові та виробничі аспекти “зелених” інновацій у сфері послуг і фінансів реалізуються менш інтенсивно, оскільки специфіка технологічних процесів у цих секторах не потребує масштабної модернізації обладнання чи впровадження складних енергозберігаючих технологій. Відповідно, основний фокус спрямований на організаційні, управлінські та соціальні компоненти сталого розвитку, охоплюючи ефективне управління корпоративними процесами, підвищення кваліфікації персоналу, розвиток цифрових інструментів для моніторингу ESG-показників та інтеграцію “зелених” стандартів у фінансові продукти й послуги.

Отже, інтеграція ESG і CSR у сфері послуг і фінансів створює системний комплекс економічних, соціальних і репутаційних ефектів, що забезпечує стійкий розвиток підприємств та їхню здатність до інновацій. При цьому ці сектори демонструють відмінну модель “м'якої” інтеграції екологічної відповідальності, де соціальні та управлінські компоненти стають визначальними для досягнення стратегічних цілей сталого розвитку.

Аналіз підприємств різного масштабу показав, що розмір організації суттєво впливає на можливість та ефективність упровадження екологічних ініціатив і “зелених” інновацій. Великі корпорації мають значні фінансові, кадрові й технологічні ресурси, що дає змогу їм системно планувати та реалізовувати комплексні екологічні програми на рівні всіх підрозділів. Це охоплює розробку внутрішніх екологічних політик, упровадження стандартів ISO 14001, інтеграцію ESG-принципів у корпоративну стратегію та інвестиції в інноваційні технології, які спрямовані на скорочення викидів, зниження енергоспоживання і підвищення ресурсоефективності. Завдяки такому комплексному підходу великі корпорації досягають одночасного поєднання економічних, соціальних та екологічних ефектів, що забезпечує їхню довгострокову стійкість і конкурентоспроможність. Натомість середні та малі підприємства зазвичай стикаються з обмеженнями у фінансових і кадрових ресурсах, що зумовлює необхідність пріоритизації конкретних екологічних заходів. Вони частіше застосовують вибіркові ініціативи, спрямовані на економію енергії, мінімізацію відходів або впровадження окремих “зелених” процесів, замість повної інтеграції екологічної відповідальності в корпоративну стратегію. Такий

підхід дає змогу отримати часткові економічні та соціальні вигоди, наприклад, зменшення операційних витрат чи підвищення локальної репутації серед клієнтів і партнерів. Проте це не завжди забезпечує системну реалізацію принципів сталого розвитку, оскільки внутрішні процеси залишаються менш структурованими, відсутнє комплексне управління ризиками й обмежені можливості для масштабних інноваційних трансформацій.

Закономірність, яка простежується, полягає в тому, що масштаб підприємства прямо корелює з можливістю комплексного впровадження екологічної відповідальності та інтеграції “зелених” інновацій у стратегічне планування. Це підкреслює важливість диференційованого підходу до підтримки малих і середніх підприємств через стимулювання, навчальні програми, доступ до технологій і фінансування екологічних проєктів, що дасть їм змогу значно ширше реалізувати стратегії сталого розвитку та посилити їхню конкурентоспроможність.

Крім того, регіональна специфіка суттєво впливає на ефективність інтеграції екологічної відповідальності та “зеленої” політики в корпоративні стратегії. Підприємства, розташовані в регіонах із розвинутою екологічною інфраструктурою, доступом до сучасних технологій і більш суворими регуляторними вимогами, демонструють вищий рівень екологічної ефективності. Вони частіше впроваджують інноваційні технології, енергоефективні процеси, системи управління відходами та “зелені” стандарти виробництва, що дає змогу зменшувати негативний вплив на навколишнє середовище й одночасно підвищувати економічну ефективність діяльності. У таких регіонах також відзначається вища активність у сфері ESG-звітності та соціальної взаємодії зі стейкхолдерами, що підвищує довіру інвесторів і формує позитивний корпоративний імідж.

Навпаки, підприємства в регіонах із низьким рівнем екологічного контролю, обмеженою інфраструктурою та меншим доступом до сучасних технологій рідше впроваджують системні “зелені” рішення. У цих умовах інтеграція екологічної відповідальності зазвичай має вибіркового характеру, обмежуючись локальними заходами з енергозбереження чи утилізації відходів, без комплексного включення до стратегічного планування. Це створює значну розбіжність у показниках екологічної та соціальної ефективності між регіонами та підкреслює, що зовнішні чинники — державне регулювання, доступ до технологій, рівень інвестиційної підтримки та суспільні очікування — виступають ключовими стимуляторами корпоративної “зеленої” трансформації.

Отже, регіональні умови визначають масштаб і глибину впровадження екологічних ініціатив, а системний вплив зовнішніх чинників значною мірою формує відмінності в результативності “зеленої” політики, підкреслюючи необхідність регіонально адаптованих стратегій сталого розвитку та стимулюючих механізмів для підприємств у менш розвинутих регіонах.

ВИСНОВКИ

Стратегії сталого розвитку підприємств становлять концептуальну основу інтеграції екологічної відповідальності та корпоративних інновацій, спрямованих на забезпечення збалансованого економічного зростання, зниження екологічних ризиків і формування довгострокової конкурентоспроможності бізнесу в умовах трансформації глобальної економіки. Їх реалізація забезпечує системний підхід до управління ресурсами, екологічними впливами та соціальними зобов'язаннями підприємств.

Ефективність стратегій сталого розвитку визначається рівнем узгодженості екологічних, економічних і соціальних компонентів корпоративної діяльності, а також здатністю підприємств інтегрувати “зелені” інновації в процеси стратегічного планування та управління. Взаємодія екологічної відповідальності з корпоративними інноваціями формує передумови для підвищення ресурсної ефективності, зменшення негативного впливу на довкілля та зміцнення репутаційного капіталу підприємств.

Модель інтеграції екологічної відповідальності в стратегії сталого розвитку повинна охоплювати сукупність взаємопов'язаних елементів — корпоративні екологічні ініціативи, інструменти CSR та ESG, стандарти екологічного менеджменту й інноваційні технології. Усі складові моделі перебувають у тісному причинно-наслідковому зв'язку та залежать як від внутрішніх управлінських рішень підприємств, так і від зовнішніх чинників, зокрема регуляторного середовища, ринкових вимог й очікувань стейкхолдерів.

Проведений аналіз підтверджує, що комплексна інтеграція екологічної відповідальності в корпоративні стратегії сталого розвитку створює умови для системної “зеленої” трансформації бізнесу та переходу до моделей функціонування, орієнтованих на принципи “зеленої” економіки. Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на поглиблення кількісної оцінки ефективності “зелених” інновацій, а також на розроблення галузевої й регіонально адаптованих стратегічних рішень у сфері сталого розвитку підприємств.

ЛІТЕРАТУРА

1. Охріменко, О. О., Фоменко, Д. В., & Ситайло, У. В. (2024). Інтеграція цілей сталого розвитку ООН у бізнес-стратегії корпоративної соціальної відповідальності: виклики та можливості консалтингу. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*, 10. doi: 10.5281/zenodo.13326287
2. Le, T. T. (2022). How do corporate social responsibility and green innovation transform corporate green strategy into sustainable firm performance? *Journal of Cleaner Production*, 362, 132228. doi: 10.1016/j.jclepro.2022.132228
3. Ao, X., Ong, T. S., & Teh, B. H. (2023). Corporate sustainability development strategy and corporate environmental governance — The moderating role of corporate environmental investments. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(5), 4528. doi: 10.3390/ijerph20054528
4. Живко, М. (2024). Корпоративна соціальна відповідальність у контексті зеленої економіки. *Економічний аналіз*, 34(1), 292–304. doi: 10.35774/econa2024.01.292
5. Santos-Jaén, J. M., Madrid-Guijarro, A., & García-Pérez-de-Lema, D. (2021). The impact of corporate social responsibility on innovation in small and medium-sized enterprises: The mediating role of debt terms and human capital. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 28(4), 1200–1215. doi: 10.1002/csr.2125
6. Chang, L., & Yu, Q. (2024). Sustainability-oriented social responsibility and corporate innovation. *China Journal of Accounting Research*, 17(2), 100359. doi: 10.1016/j.cjar.2024.100359
7. Akhouri, A., & Chaudhary, R. (2019). Employee perspective on CSR: A review of the literature and research agenda. *Journal of Global Responsibility*, 10(4), 355–381. doi: 10.1108/JGR-11-2018-0057
8. Hu, W., Du, J., & Zhang, W. (2020). Corporate social responsibility information disclosure and innovation sustainability: Evidence from China. *Sustainability*, 12(1), 409. doi: 10.3390/su12010409
9. Ratajczak, P., & Szutowski, D. (2016). Exploring the relationship between CSR and innovation. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 7(2), 295–318. doi: 10.1108/SAMPJ-07-2015-0058
10. Mithani, M. A. (2017). Innovation and CSR — Do they go well together? *Long Range Planning*, 50(6), 699–711. doi: 10.1016/j.lrp.2016.08.002
11. Barba-Aragón, M. I., & Jiménez-Jiménez, D. (2020). HRM and radical innovation: A dual approach with exploration as a mediator. *European Management Journal*, 38(5), 791–803. doi: 10.1016/j.emj.2020.03.007
12. Xu, X., Jing, R., & Lu, F. (2022). Environmental regulation, corporate social responsibility (CSR) disclosure and enterprise green innovation: Evidence from listed companies in China. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(22), 14771. doi: 10.3390/ijerph192214771
13. Yang, D., Wang, A. X., Zhou, K. Z., & Jiang, W. (2019). Environmental strategy, institutional force, and innovation capability: A managerial cognition perspective. *Journal of Business Ethics*, 159, 1147–1161. doi: 10.1007/s10551-018-3830-5
14. Dzage, E. J., Hussain, M. R., Dapaah, P. O., & Mustapha, Y. (2024). Corporate social responsibility, sustainable environmental practices and green innovation; perspectives from the Ghanaian manufacturing industry. *International Journal of Corporate Social Responsibility*, 9, Article 4. doi: 10.1186/s40991-024-00090-2

**SUSTAINABLE DEVELOPMENT STRATEGIES
AS A BASIS FOR THE INTEGRATION OF ENVIRONMENTAL RESPONSIBILITY
AND CORPORATE INNOVATIONS**

Golovan L.

Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor
State Biotechnological University (Kharkiv, Ukraine)

e-mail: GolovanLarisa14@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7630-3222>

Klymenko I.

Candidate of Agricultural Sciences
State Biotechnological University (Kharkiv, Ukraine)

e-mail: klymenkoigor1984@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3014-1694>

Chupryna Yu.

Doctor of Philosophy in Ecology, Associate Professor
State Biotechnological University (Kharkiv, Ukraine)

e-mail: 380507057016@btu.kharkov.ua; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0294-131X>

Koliada O.

Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor
State Biotechnological University (Kharkiv, Ukraine)

e-mail: olyakolyadapovh@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3727-5492>

The article examines sustainable development strategies as a key basis for integrating environmental responsibility and corporate innovations into the activities of modern enterprises in the context of the transformation of the global economy and the intensification of environmental challenges. The relevance of the study is determined by the need for businesses to transition to operating models focused on the principles of the green economy, resource efficiency, and long-term competitiveness. The methodological basis of the study is a set of

general scientific and special methods of research, in particular analysis and synthesis, system and structural-functional approaches, comparative analysis, generalization of scientific sources, as well as logical-analytical methods. As a result of the analysis, it was established that the comprehensive integration of environmental responsibility and corporate innovations into the strategy of sustainable development of enterprises provides a systematic increase in the efficiency of resource use, in particular materials, energy, and financial resources, and also contributes to the optimization of production processes and the reduction in operating costs. At the same time, the introduction of green innovations contributes to the growth of the investment attractiveness of companies, the formation of long-term competitive advantages, and the strengthening of corporate capital. It has been proven that the integration of environmental initiatives has a positive impact on the social aspect of enterprises, in particular, it increases the involvement and loyalty of personnel, contributes to the formation of a positive image of the company among consumers and stakeholders, and also stimulates active interaction with public and regulatory institutions. A methodological approach to assessing the effectiveness of the integration of environmental responsibility and corporate innovations allows us to quantitatively determine the impact of green practices on the economic, social, and environmental indicators of enterprises, which makes it suitable for use in the processes of strategic planning, corporate resource management, and decision-making regarding the development of innovative environmental projects. This approach creates the basis for the formation of systematically balanced corporate strategies that combine economic efficiency with the principles of sustainable development and the green economy.

Keywords: *green economy, green innovations, corporate social responsibility (CSR), ESG approaches, environmental management, strategic management.*

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ГОЛОВАНЬ Лариса Володимирівна — кандидат сільськогосподарських наук, доцент, завідувач кафедри екології та біотехнологій в рослинництві, Державний біотехнологічний університет (вул. Алчевських, 44, м. Харків, Україна, 61002; e-mail: GolovanLarisa14@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7630-3222>).

КЛИМЕНКО Ігор Вікторович — кандидат сільськогосподарських наук, асистент кафедри екології та біотехнологій в рослинництві, Державний біотехнологічний університет (вул. Алчевських, 44, м. Харків, Україна, 61002; e-mail: klymenkoigor1984@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3014-1694>).

ЧУПРИНА Юлія Юріївна — доктор філософії з екології, доцент, доцент кафедри екології та біотехнологій в рослинництві, Державний біотехнологічний університет (вул. Алчевських, 44, м. Харків, Україна, 61002; e-mail: 380507057016@btu.kharkov.ua; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0294-131X>).

КОЛЯДА Ольга Василівна — кандидат сільськогосподарських наук, доцент, доцент кафедри екології та біотехнологій в рослинництві, Державний біотехнологічний університет (вул. Алчевських, 44, м. Харків, Україна, 61002; e-mail: olyakolyadapovh@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3727-5492>).